

1	Internasjonal økonomi	2
2	Konjunktursituasjonen i Norge	3
3	Arbeidsmarkedet	7
4	Produktivitet, valuta og bytteforhold	10
5	Konkurranssevne og lønnsutvikling	11
6	Endringer i tariffavtalene	14
7	Pensjon	15
8	Avtalestruktur	15
9	Gjennomføring av lønnsoppgjøret	16

1 Internasjonal økonomi

Usikkerhet om koronapandemien, smittevernrestriksjoner og mutasjoner har vært en sentral nedsiderisiko i anslagene de siste to årene. Økende vaksinegrad har imidlertid bidratt til at flere land har redusert sine smittevernrestriksjoner. I takt med mindre inngripende smitteverntiltak har aktivitetsveksten vært frisk. Oppsvinget i kombinasjon med tilbuds-sideforstyrrelser har imidlertid medført flaskehals i flere markeder. Krigen i Ukraina vil bidra til å forsterke flaskehalsutfordringene. Som følge av Russlands betydning i energi- og råvaremarkedene har krigen også løftet råvareprisene, særlig på energi. Det vil skape ytterligere utfordringer. Særlig er EU utsatt for prisøkninger og forsyningsutfordringer på energi ettersom de importerer om lag 40 prosent av naturgassen fra Russland. Krigen i Ukraina anses derfor for som den største nedsiderisikoen for utsiktene, hvor enkeltbedrifter kan bli særlig berørt.

Oppsvinget i verdensøkonomien fortsatte utover høsten i fjor. Det er til dels betydelige forskjeller i den økonomiske gjeninnhenting, bl.a. fordi ulike smitte- og vaksineutvikling preger aktiviteten. Økt vaksinerings og lemping av smitteverntiltak vil trolig bidra til høy aktivitetsvekst i år. På motsatt side vil svakere impulser fra finanspolitikken og økte renter bidra til å dempe aktivitetsveksten fremover. BNP-veksten hos våre handelspartnere anslås til 4 prosent i 2022. Vekstanslaget indikerer fortsatt sterke impulser mot norsk eksport i 2022.

Tabell: BNP-anslag

	Andel	Prosentvis endring år/år			
		2021	2022	2023	2024
Verden	100,0	5,9	4,3	3,8	3,3
Industriland	42,2	5,0	3,7	2,5	1,6
USA	15,9	5,7	3,7	2,5	1,7
Eurosonen	12,0	5,2	3,9	2,5	1,6
Tyskland	3,3	2,8	3,5	2,7	1,4
Frankrike	2,3	7,0	3,8	2,1	1,5
Italia	1,9	6,5	4,1	2,3	1,0
Spania	1,4	5,0	5,7	3,6	2,0
Storbritannia	2,3	7,5	4,3	2,0	1,6
Sverige	0,4	4,9	3,5	2,1	2,0
Danmark	0,3	3,8	2,9	2,2	1,8
Japan	3,9	1,6	2,8	1,8	0,8
Vekstøkonomier	57,8	6,5	4,7	4,7	4,5
Kina	18,7	8,1	5,0	5,3	5,2
India	7,0	9,0	7,9	7,1	6,3
Russland	3,1	4,5	2,6	2,2	1,8
Brasil	2,4	4,7	0,6	2,0	2,1
Handelspartnere*		5,3	4,0	2,6	2,1

*USA, Eurosonen, Storbritannia, Sverige, Danmark, Polen, Russland, Japan, Kina, Sør-Korea for påløpte tall. Komprimert aggregat for prognoseperiode: USA, Eurosonen, Storbritannia, Sverige og Kina. Fastlandseksportvekter fra 2019.

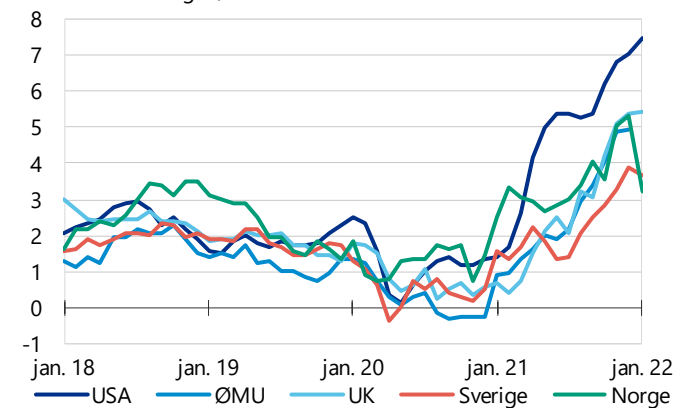
Kilde: Refinitiv Datastream / IMF WEO / Consensus Economics / NHO

Flaskehals i verdi- og logistikkjeder og tiltakende inflasjon virker imidlertid dempende på aktiviteten. Flaskehalsene i globale forsyningskjeder har sammenheng med den sterke veksten i vareetterspørsel og -produksjon det siste halvannet året. Økt vareproduksjon har økt etterspørselen etter råvarer og frakttjenester. Det har drevet prisene opp. Eksempelvis er prisene på metaller over 60 prosent høyere enn før koronakrisen, mens ratene for å frakte en container sjøverts er mer enn femdoblet. De økte prisene er et uttrykk for økt knapphet og vanskeligere tilgang på råvarer og frakttjenester.

Høy og økende inflasjon fremstår nå som en sentral risikofaktor. Dette har løftet renteforventningene hos mange viktige handelspartnere. Inflasjonen er nå den høyeste på flere tiår. Høyere inflasjon kan påvirke økonomien på flere vis. For det første vil økte priser redusere kjøpekraften og derigjennom dempe etterspørsel og aktivitet. For det andre vil tiltakende prisvekst kunne medføre at sentralbankene ser seg nødt til å heve rentene mer og raskere. Det vil øke rentebelastningen for bedrifter og husholdninger og kan derfor dempe deres etterspørsel. I tillegg kan økte renter føre til kapitalflukt eller reprising av aktiva, som kan redusere tilgangen på kreditt. Derfor er tiltakende inflasjon en nedsiderisiko for utsiktene.

Konsumpriser

Prosentvis endring år/år

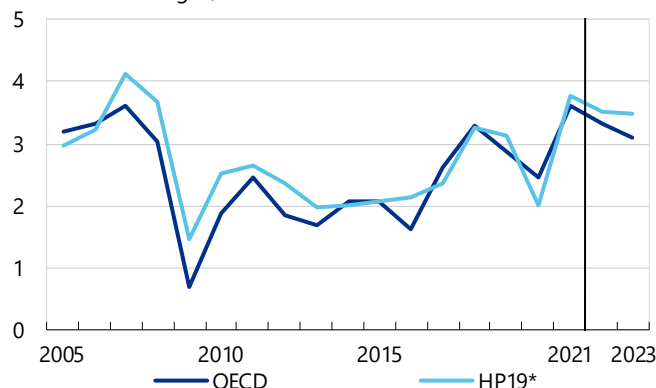
Kilde: Refinitiv Datastream / NHO

Utsikter til videre økonomisk vekst bidrar til at veksten i lønninger og priser holdes oppe. OECD anslår at veksten i lønnskostnader per sysselsatt hos

våre handelspartnere¹ vil avta fra 3,8 prosent i 2021 til 3,5 prosent i 2022, mens lønnskostnadsveksten i OECD-området er anslått til 3,3 prosent.

Lønnskostnader per ansatt

Prosentvis endring år/år. Hele økonomien

*HP19: 19 handelspartnere i OECD. Konkurransvekter fra TBU-rapport 2021.

Kilde: Refinitiv Datastream / OECD Economic Outlook / Teknisk beregningsutvalg (TBU) / NHO

2 Konjunktursituasjonen i Norge

Norsk økonomi er inne i et ganske markant konjunkturoppsving. Da nye, strenge smitteverntiltak ble innført i desember i fjor, hadde vi bak oss flere måneder med god vekst i norsk økonomi. BNP Fastlands-Norge passerte førkrisenivået i juni, og aktiviteten steg gjennom høsten. Samtidig ble situasjonen i arbeidsmarkedet bedret. Sysselsettingen økte og arbeidsledigheten falt. I februar i år var den registrerte ledigheten om lag på nivå med førkrisenivået.

Brorparten av gjenværende smitteverntiltak ble fjernet 25. september i fjor. Dette åpnet for økt kontakt mellom folk og mer aktivitet. Da den mer smittsomme omikronvarianten av koronaviruset dukket opp i slutten av november valgte regjeringen 2. og 9. desember å innføre en rekke nasjonale smitteverntiltak for å begrense smitte og redusere belastningen på helsetjenesten. Tiltakene førte til redusert aktivitet i en rekke tjenestenæringer.

Regjeringen lettet på en rekke tiltak 1. februar i år, blant annet ble skjenkestopp og krav om bordservering fjernet. Det nasjonale kravet om gult nivå i barnehager og skoler ble opphevet. To uker senere, 12. februar, ble alle forskriftsfestede tiltak mot covid-19 fjernet.

Det ligger til rette for godt driv i norsk økonomi i år. Husholdningenes forbruk av tjenester ventes å øke mye. Oppsvinget i verdensøkonomien vil, sammen med forventninger om en normalisering av reiseak-

tiviteten, stimulere norsk eksport av varer og tjenester. Aktivitetsvekst og bedret lønnsomhet ventes å løfte fastlandsinvesteringene fremover.

Det er ventet at veksten i fastlandsøkonomien blir om lag 4 prosent i 2022.

Gode, men usikre vekstutsikter

Tabellen nedenfor viser utsiktene for norsk økonomi basert på prognosene fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet (FIN), Norges Bank (NB) og NHO.

Tabell Anslag på makroøkonomiske hovedstørrelser

Prosentvis endring år/år	2022					Snitt
	2021	SSB	FIN	NB*	NHO	
Konsum i husholdningene	5,0	8,5	11,1	6,0	8,9	8,6
Konsum i offentlig forvaltning	3,9	1,0	-0,2	..	1,5	0,8
Bruttoinvestering i fast realkapital	-0,3	3,5	-0,4	..	1,9	1,7
- Utvinning og rørtransport	-2,8	-8,0	-14,4	-6,0	-10,0	-9,6
- Fastlandsnæringer	2,2	6,1	4,4	2,2	4,4	4,3
- Boliger	2,6	5,7	4,1	3,5	4,9	4,6
- Offentlig forvaltning	-3,1	1,3	-0,2	..	0,0	0,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	3,7	5,5	6,0	3,6	5,8	5,2
Eksport i alt	4,8	5,9	7,1	..	6,5	6,5
- Tradisjonelle varer	6,7	2,3	4,8	4,8*	5,1	4,0
Import i alt	2,0	8,7	10,6	5,8	10,8	9,0
Bruttonasjonalprodukt	3,9	4,2	4,0	4,3	4,7	4,3
- BNP Fastlands-Norge	4,2	4,1	3,8	3,5**	4,0	3,9
Sysselsatte personer	1,2	1,6	1,4	2,5	2,2	1,9
Arbeidsledighet (AKU), nivå	4,5	3,7	4,1	2,4***	3,3	3,7

* Anslag basert på virkedagsjusterte tall. Det er 254 virkedager i 21 og 253 i 22

** Inkludert reisetrafikk og andre tjenester, *** Registrert redighetsrate

Kilde: SSB (Konjunkturmeldinger 2021/4), FIN (Nasjonalbudsjettet 2022),

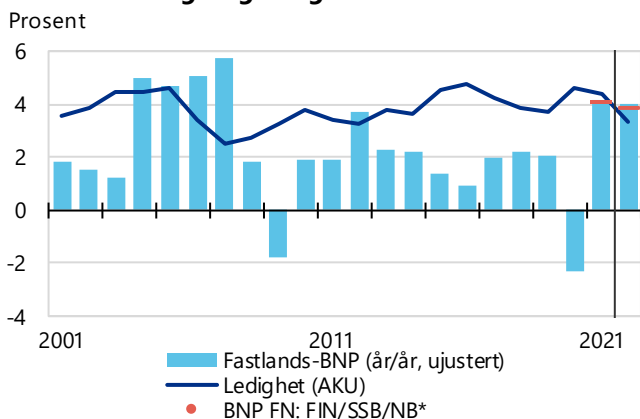
NB (Norges Bank, PPR 4/2021) og NHO (ØO 1/2022)

Etter et fall i aktiviteten i 2020 som følge av koronapandemien, økte BNP for Fastlands-Norge med 4,2 prosent i 2021. Som tabellen viser, er vekstanslagene for 2022 på 3,9 prosent når gjennomsnittet av prognosene legges til grunn. Bruttoproduktet i industrien økte med 3,7 prosent i fjor, mens SSB venter at verdiskapingsveksten i industrien blir 4,4 prosent i 2022. Flere av prognosene ble imidlertid lansert før kvartalstallene for fjerde kvartal 2021 ble publisert. Det var en sterk vekst i fjerde kvartal og anslagene for inneværende år vil trolig trekkes noe opp

¹ Slik de inngår i TBUs rapport (NOU 2021:5), v4, Tabell 4.4

når prognosemakerne reviderer sine anslag.

Fastlands-Norge og ledighet

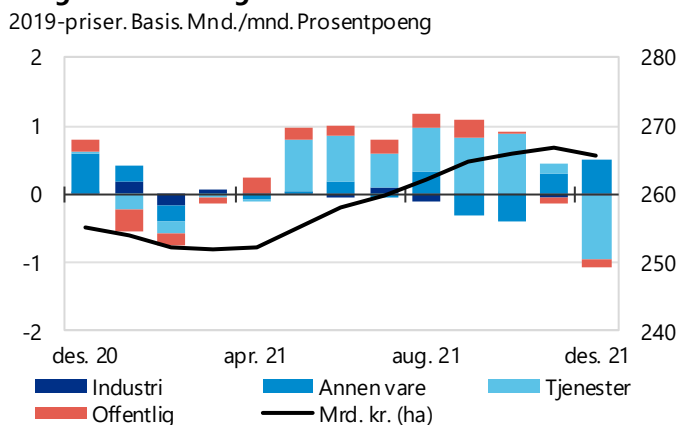

*Gjennomsnitt.
Kilde: Refinitiv Datastream / Norwegian Aggregate Model (NAM) / NHO, ØO 1/2022

Aktivitetstilvikenen kom raskt opp

Koronapandemien preget aktivitetstilvikenen gjennom hele 2021. Lette på smittevernrestriksjonene i har ført til økt aktivitet. I juni passerte BNP Fastlands-Norge førkrisenivået, mens BNP Fastlands-Norge fratrukket offentlig forvaltning passerte førkrisenivået først i august.

Norge: Vekstbidrag til Fastlands-BNP

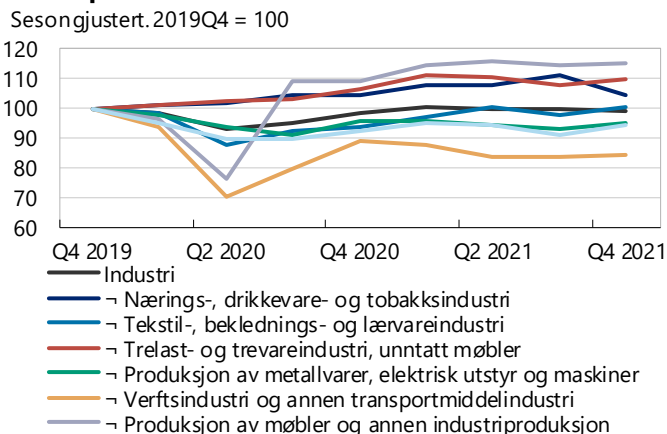
Kilde: Refinitiv Datastream / Statistisk sentralbyrå / NHO

Vareproduserende næringer har bidratt til å holde produksjonen og aktiviteten oppe siden sommeren 2020. Bygg- og anleggsnæringen og fiskeoppdrett har i flere år hatt høy aktivitet og produksjon.

Industriproduksjonen samlet har gjennom de to siste årene vært forholdsvis svak, og nivået i desember var lavere enn i samme måned i 2020. Deler av industriproduksjonen ble dratt ned av lavere petroleumsinvesteringer. Verftsindustrien ble dermed særlig rammet. Verftsindustrien består bl.a. av produksjon av offshorefartøy, brønnbåter og andre havbruksfartøy samt nybygg- og reparasjonsverft. Verftsindustrien benytter bl.a. arbeidskraft fra ut-

landet, og innreiserestriksjoner har begrenset aktiviteten. På den annen side opplevde bl.a. næringsmiddel-, trelast- og møbelindustrien økt etterspørsel, og disse næringene har bidratt til å trekke opp industriproduksjonen det siste halvannet året.

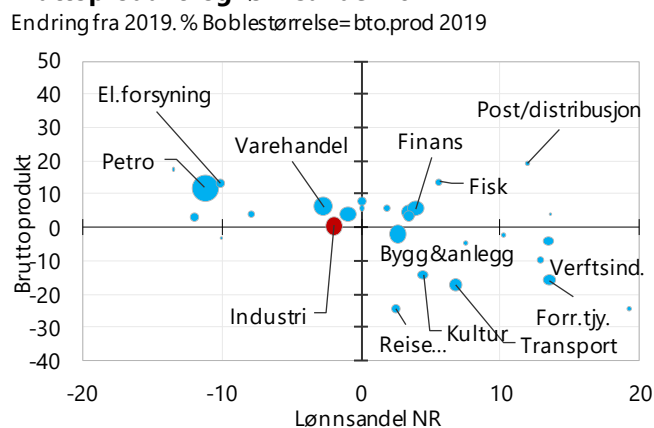
Bruttoprodukt industrien

Kilde: Refinitiv Datastream / Statistisk sentralbyrå / NHO

Etter 2019 har næringslivet vært preget av en markert todeling, både når det gjelder verdiskapings- og lønnsomhetsutvikling. Figuren nedenfor viser endring i bruttoprodukt og lønnsandel, der økt lønnsandel indikerer lavere eierinntekter og fallende lønnsomhet. I næringer som f.eks. verftsindustrien og reiselivet lå verdiskapingen i 2021 lavere enn i 2019, og lønnsomheten var svakere. Varehandel kommer gunstigere ut, med økt verdiskaping og svakt bedret lønnsomhet.

Bruttoprodukt og lønnsandel 2021

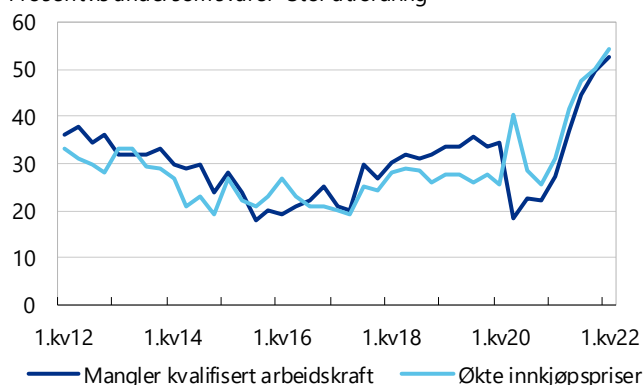

Kilde: Refinitiv Datastream / Statistisk sentralbyrå / NHO

Mer enn halvparten av NHOs medlemsbedrifter melder om at knapphet på arbeidskraft og økte innkjøpspriser er til hinder for ekspansjon, *jf. figur*.

Hinder for ekspansjon/investering

Prosentvis andel som svarer "Stor utfordring"

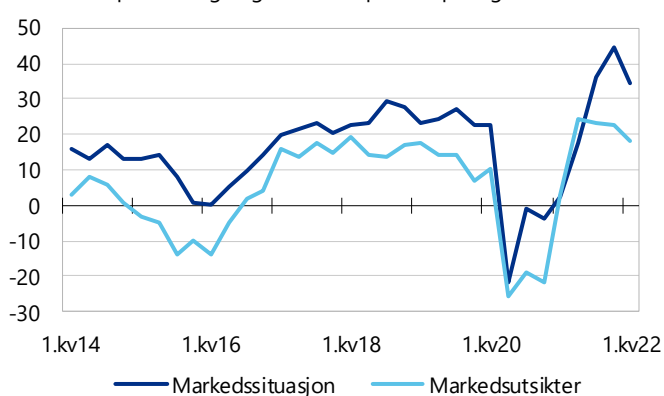
Kilde: Næringslivets økonomibarometer / NHO

Åpningen av Norge har særlig bidratt til å trekke opp aktiviteten i tjenestenæringene. Med unntak av desember, har tjenestenæringene vokst sammenhengende siden mai. Også i overnattings- og serveringsbransjen tok aktiviteten seg kraftig opp i tredje kvartal i fjor, og i fjerde kvartal var nivået om lag 10 prosent under førkrisenivået. Koronatiltakene som ble iverksatt før jul dempet aktivitetsoppsvinget i fjerde kvartal.

NHOs medlemmer melder om svært god markedsituasjon, selv om indeksen er noe ned fra fjerde kvartal. Markedsutsiktene flater også ut. Knapphet på innsatsfaktorer kan være én årsak til det. Bedret markedsituasjon og økt aktivitet har fulgt lempingen av smitteverntiltakene. Dette tyder på at mange bedrifter så langt har hatt tilgjengelig arbeidskraft og andre innsatsfaktorer klare til å øke produksjonen.

Næringslivets økonomibarometer

Differanse positive og negative svar i prosentpoeng

Kilde: NHO/NØB

Industrien står overfor økte etterspørselsimpulser fra våre handelspartnere. Imidlertid legger knapphet på arbeidskraft og høye priser på innsatsvarer en demper på utviklingen.

Eksporten holder seg oppe

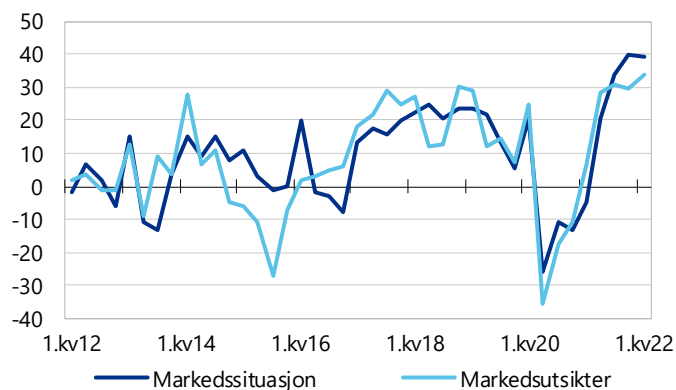
Den tradisjonelle vareeksporten økte med nærmere 7 prosent i 2021, og det er ventet en vekst på 4 prosent i 2022, *jf. tabell*.

Tjenesteeksporten har lenge vært preget av fraværet av utlendinger på reise og korttidsopphold i Norge. Reisetrafikken lå i fjerde kvartal i fjor fortsatt om lag 40 prosent lavere enn i fjerde kvartal 2019. Smittesituasjonen og tilknyttede innreiserestriksjoner gjør at den videre utviklingen i reisetrafikken er usikker. Økt reiseaktivitet vil trekke opp tjenesteeksporten i 2022.

Relativt frisk aktivitetsvekst hos våre handelspartnere vil bidra til at også den øvrige fastlandseksporten øker gjennom 2022. Dette er i tråd med signalene fra NHOs medlemsbedrifter, der de eksportrettede virksomhetene er blitt markert mer optimistiske til utsiktene fremover.

Markedsindeks: Eksportrettet virksomhet

Differanse positive og negative svar i prosentpoeng

Kilde: Næringslivets økonomibarometer / NHO

Høy vareetterspørsel internasjonalt, i kombinasjon med flaskehals på produksjons- og logistikksiden, har skapt knapphet på ulike innsatsvarer. En usikkerhetsfaktor er hvorvidt knappheten på innsatsvarer kan redusere industriaktiviteten i Norge. Allerede er det tegn til at industriaktiviteten i Europa går tregere på grunn av knapphetsutfordringene. Dette vil kunne dempe utviklingen i vareeksporten, som følge av lavere produksjonsvekst utenlands og dermed også lavere etterspørsel etter norske varer.

Høyere aktivitet i norsk økonomi vil også løfte importen, både av vareinnsats og ferdigvarer. Utviklingen i nordmenns utenlandsreiser vil trolig også bidra til sterk importvekst i 2022.

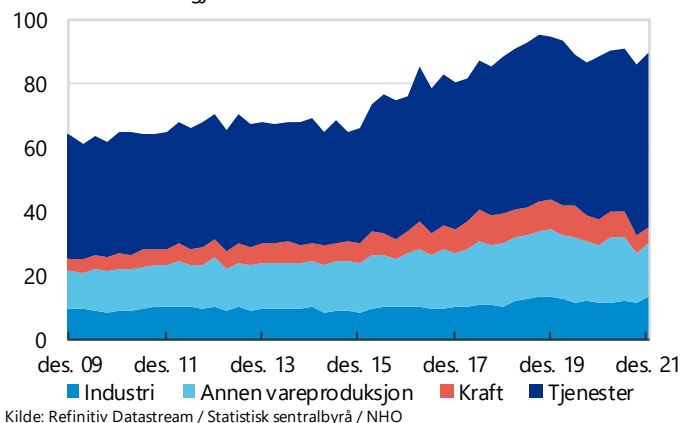
Høyere bedriftsinvesteringer

I 2020 reduserte bedriftene investeringene 5 prosent som følge av økt usikkerhet, redusert lønnsomhet og mindre behov for ny kapasitet. I fjor økte næringsinvesteringene med 2,2 prosent, mens det er ventet at investeringene øker med vel 4 prosent i år, *jf. tabell*.

SSBs investeringstelling fra februar indikerer høyere investeringer i industrien fremover. Industriinvesteringene anslås å øke hele 38 prosent i år, målt i løpende priser. Den kraftige veksten i år skyldes særlig store prosjekter i dataindustri, elektrisk utstursindustri og metallindustri, ifølge SSB. Kraftforsyningsindustrien reduserte sine investeringer 23 prosent i fjor, og melder om en fortsatt forventet nedgang i investeringene på 20 prosent i år. Nedgangen forklares med at flere store vindkraftprosjekter ble ferdigstilt i 2021.

Norge: Bruttoinvesteringer

Mrd. kroner. Sesongjustert.

Et stadig økende antall av NHOs medlemsbedrifter rapporterer om at økte innkjøpspriser hindrer videre ekspansjon. Økte råvarepriser henger blant annet sammen med globale flaskehalsutfordringer og knapphet på enkelte innsatsvarer. Dersom knappheten skulle tilta ytterligere eller vedvare over lengre tid, vil det kunne dempe både aktivitet og investeringer.

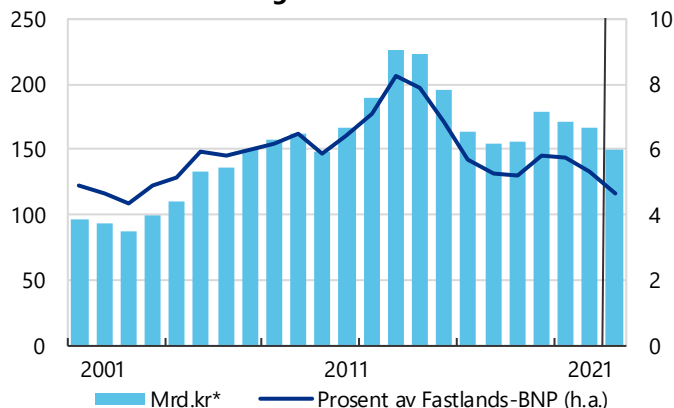
Lavere petroleumsinvesteringene i år

I fjor og i 2022 vil petroleumsinvesteringene avta etter som en rekke pågående utbygginger ferdigstilles uten at investeringer i nye prosjekter har økt tilsvarende. Nedgangen i år er anslått til nærmere 10 prosent, *jf. tabell*.

De midlertidige skatteendringene gir oljeselskapene sterke incentiver til å fremskynde og igangsette nye utbyggingsprosjekter før 2023. Derfor ventes det at det vil bli levert flere planer for utbygging og drift

(PUD-er) innen utgangen av 2022. Disse prosjektene er ventet å løfte investeringene fra 2023.

Petroleumsinvesteringer

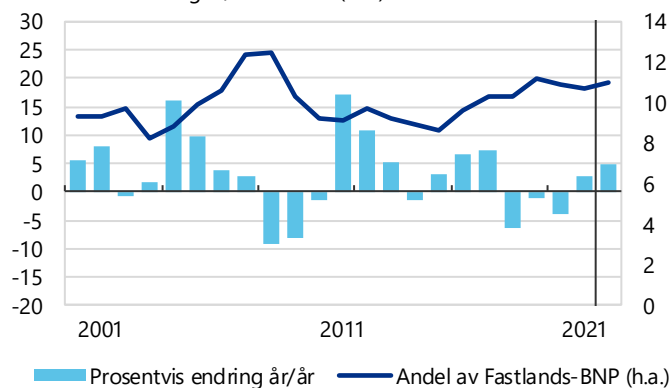
Moderate boliginvesteringer

Boligprisene økte sterkt i fjor, men prisveksten avtok gjennom året. Høyere rentenivå vil trolig dempe boligprisveksten fremover. Fortsatt høy boligomsetning og få boliger til salgs peker derimot i motsatt retning. Det er derfor usikkerhet knyttet til den videre boligprisutviklingen. Prognosene tilsier at boligprisene øker med om lag 4 prosent i år.

Etter noen år med nedgang, økte husholdningenes boliginvesteringer i 2021. Det er ventet at boliginvesteringene vil øke med nærmere 5 prosent i 2022, *jf. tabell*. Høy boligprisvekst vil normalt stimulere boligbyggingen, som følge av økt lønnsomhet i næringen. Denne effekten er om mulig noe mindre nå ettersom materialkostnadene for boligbygging har økt kraftig den siste tiden. Byggekostnadsindeksen i januar i år viste en tolv månedersvekst på om lag 16 prosent. Prognosene legger til grunn at boligbyggingen og dermed boliginvesteringene, vil øke moderat fremover.

Fastlands-Norge: Boliginvesteringer

Prosentvis endring år/år. Prosent (h.a.)

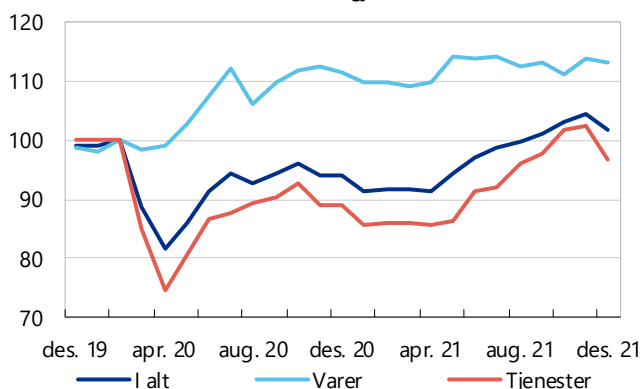
Godt driv i forbruket

I 2020 falt husholdningenes konsum med hele 6,6 prosent, som følge av en markert nedgang i tjenestekonsumet. Etter den første nedstengingen har endringer i smitteverntiltakene påvirket særlig tjenestekonsumet. Ved utgangen av tredje kvartal i fjor hadde husholdningenes konsum samlet sett passert nivået før koronakrisen. I oktober hadde også tjenestekonsumet passert førkrisenivået. Samlet vokste konsumet 5 prosent i 2021.

Gjennom pandemien har reduserte muligheter til å konsumere tjenester gitt en vridning mot varekonsum. Også etter at samfunnet gradvis har blitt gjenåpnet, har konsumet av varer holdt seg på et høyt nivå, *jf. figuren*.

Norge: Husholdningenes konsum

Volumindeks, feb. 2020 = 100. Sesongjustert.

Kilde: Refinitiv Datastream / Statistisk sentralbyrå / NHO

En risikofaktor for konsumet på kort sikt er at elektrisitetsprisene har økt betydelig den siste tiden. De siste ti årene har elektrisitet stått for i underkant av 4 prosent av husholdningenes konsum. I fjor var elektrisitetsprisene inkludert nettleie om lag 70 prosent høyere enn i 2020, og 20 prosent høyere enn i 2019 ifølge konsumprisindeksen. Alt annet like vil høyere strømpriser bidra til redusert kjøpekraft og lavere konsum. Det skyldes at husholdningene samlet sett trolig vil redusere sitt strømforbruk som følge av høyere strømpriser, og at de vil redusere sitt forbruk av andre varer og tjenester fordi en større andel av inntektene må brukes på strøm. Vedvarende høye strømpriser vil dermed kunne legge en demper på konsumveksten.

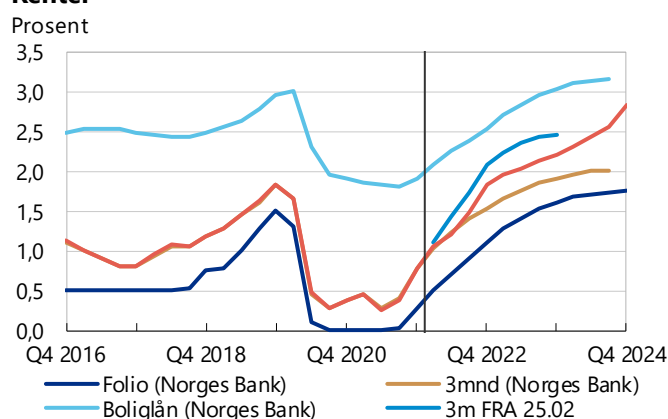
Høy vekst i forbruket gjennom 2021 gir et stort overheng inn i 2022. Oppgang i tjenestekonsumet ventes å støtte opp under høy forbruksvekst i år. Oppsparte buffere gjennom pandemien vil også kunne bidra til å løfte veksten. Konsumet er ventet å øke med om lag 9 prosent i 2022. På lengre sikt vil

konsumutviklingen i stor grad avhenge av utviklingen i disponibel inntekt og realformue. Gjenåpningen av samfunnet øker aktiviteten og sysselsettingen slik at samlet disponibel inntekt øker. Høyere renter vil gi høyere rentekostnader for husholdningene, og isolert sett dempe veksten i disponibel inntekt. Det samme vil utfasing av de ekstraordinære offentlige overføringene som ble gjort gjennom pandemien.

Mindre ekspansiv pengepolitikk

I 2020 gjennomførte Norges Bank flere ekspansive tiltak i pengepolitikken. Fra februar til mai ble styringsrenten kuttet fra 1,5 til 0,0 prosent. På rentemøtene i september og desember i fjor besluttet Norges Bank å heve styringsrenten, først fra 0,0 til 0,25, så til 0,5 prosent. Det ble samtidig varslet om en ny renteøkning i mars i år. Den publiserte rentebanen indikerte en styringsrente på 1,1 prosent ved utgangen av 2022. Norges Banks komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet begrunnet rentehevingen med at oppgangen i norsk økonomi har fortsatt, arbeidsledigheten har falt videre, og kapasitetsutnyttningen anslås å være over et normalt nivå. Derksom det iverksettes smitteverntiltak som bremser den økonomiske aktiviteten utover våren, kan den videre renteoppgangen bli skjøvet ut i tid. Komiteen var også opptatt av at kapasitetsbegrensninger i økonomien og vedvarende prispress internasjonalt kan gi høyere lønns- og prisvekst her hjemme enn anslått. Blir det utsikter til mer varig høy prisvekst, kan renten bli satt raskere opp.

Renter

Kilde: Refinitiv Datastream / Norges Bank, PPR 4/2021 / NHO

3 Arbeidsmarkedet

Utviklingen i arbeidsmarkedet har siden mars 2020 vært sterkt preget av koronapandemien og smitteverntiltakene. Åpningen av økonomien førte til en

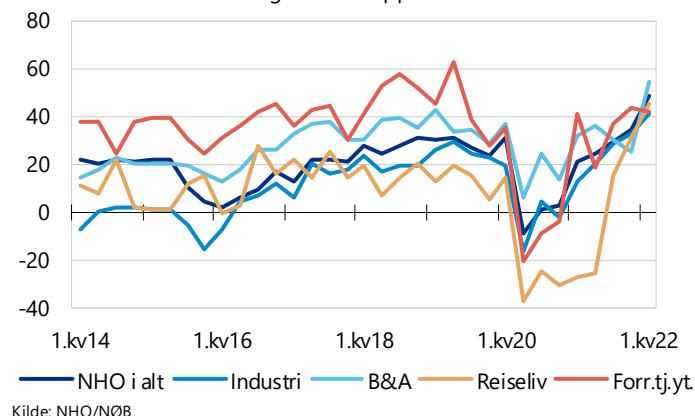
kraftig økning i etterspørselen etter arbeidskraft. Arbeidsledigheten har kommet ned mot førkriseni-våer. Innenlandsk sysselsetting økte i 2021 og bedriftene har utlyst rekordmange ledige stillinger. NHOs medlemsbedrifter melder om knapphet på arbeidskraft. Samtidig har gjennomsnittlig antall arbeidstimer per sysselsatt gått ned under pandemien og korttidsinnvandringen er på vei opp. Det tyder på at tilgangen på arbeidskraft kan ta seg opp i tiden som kommer.

Økt etterspørsel

Etterspørselen etter arbeidskraft har tatt seg kraftig opp siden andre kvartal i fjor. I NHOs kvartalsvise undersøkelse fra februar er andelen bedrifter som vil øke sysselsettingen langt høyere enn andelen som vil nedbemanne i 2022. Det gjelder også flere av næringene som ble hardt rammet av pandemien, som reiseliv, transport og forretningsmessig tjenesteyting.

Markedsutsikter - Sysselsetting

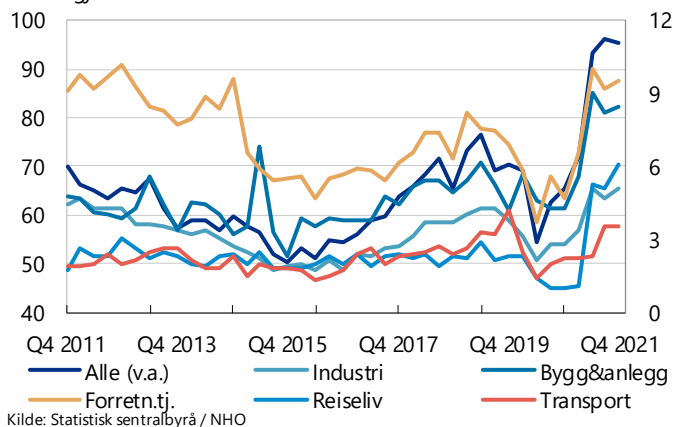
Diff. andel som skal øke og redusere i pp. i år.

Etterspørselsøkningen er også tydelig i SSBs statistikk over antall ledige stillinger, selv om nivået flatet ut på et høyt nivå i fjerde kvartal. Antallet ledige stillinger er høyt, og peker mot videre sysselsettingsvekst. I reiseliv og forretningsmessig tjenesteyting, som har vært noen av de hardest rammede næringene under pandemien, var antall ledige stillinger langt over førkrisenivå. I enkelte andre hardt rammede næringer, som transportnæringen, var antallet ledige stillinger tilbake til førkrisenivå.

Ledige stillinger utvalgte næringer

Sesongjustert. Tusen

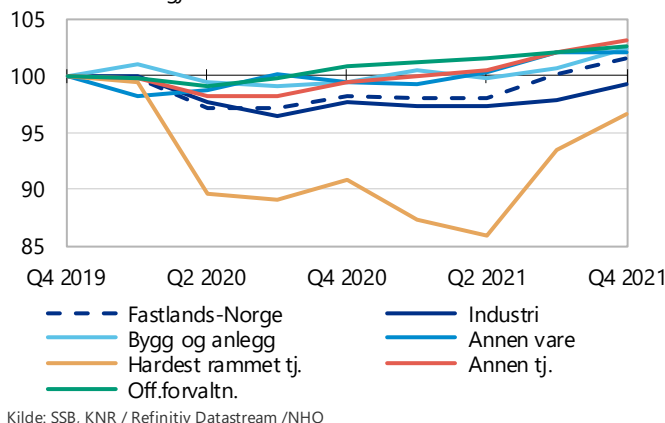

Også i bygg- og anleggsnæringen var nivået på ledige stillinger høyt. Boliginvesteringene ventes å ta seg opp, og vil trekke med seg aktiviteten i bygge- og anleggsnæringen.

Sysselsettingen økte med hele 2 prosent i tredje kvartal og med vel 1 prosent i fjerde kvartal. Offentlig forvaltning har trukket opp veksten i sysselsettingen under pandemien, men i tredje og fjerde kvartal var dette bildet snudd og privat sysselsetting bidro mest til veksten. Sysselsettingen i Fastlands-Norge er nå, både med og uten offentlig forvaltning, over førkrisenivået i fjerde kvartal 2019. De hardest rammede tjenestenæringene ligger imidlertid fortsatt under prekorona-nivå.

Norge: Sysselsatte

Personer. Sesongjustert. 2019Kv4 = 100

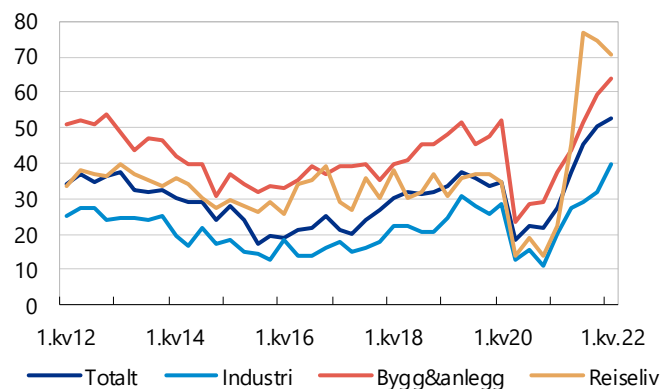
Veksten i andre halvår i fjor, innebærer at sysselsettingsveksten i inneværende år blir høy, forutsatt at nivået fra fjerde kvartal holder seg ut året. I tillegg venter vi at sysselsettingen vil øke i tråd med at aktiviteten tar seg videre opp i 2022.

Den kraftige økningen i etterspørselen har ført til at rekordmange av NHOs medlemmer meldte om mangel på kvalifisert arbeidskraft. Mangelen på ar-

beidskraft i industrien som også inkluderer frontfaget har tatt seg opp, men mangelen er særlig høy i de hardest rammede næringene, som reiseliv. I disse næringene kan knapphet på arbeidskraft også komme av at innvandringen til Norge har vært begrenset. Reiseliv, som hadde et høyt innslag av utenlandsk arbeidskraft i forkant av pandemien, kan dermed mangle arbeidskraft som følge av at innreisestriksjoner har redusert innvandringen under pandemien. Statistikk for korttidsinnvandrere viser at tilgangen på utenlandsk arbeidskraft tok seg opp i andre halvår i fjor.

Manglende tilgang på kvalifisert arb.kraft

Prosentandel som svarer "Stort problem"

Kilde: NHO/NØB

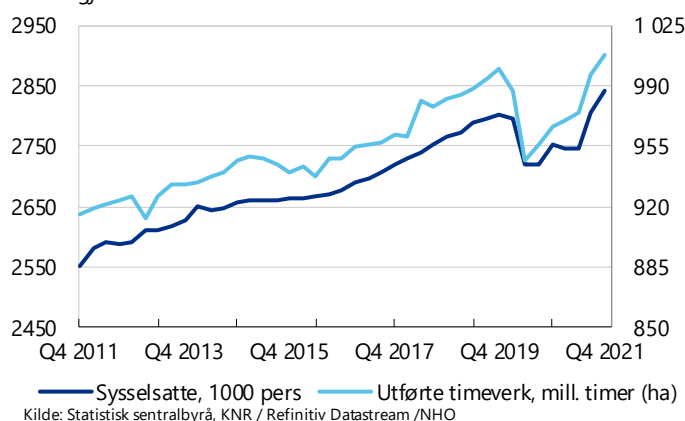
Stramhet i arbeidsmarkedet kan måles ved forholdet mellom antallet utlyste stillinger og ønsket sysselsetting. Denne er nå på et høyt nivå selv om sysselsettingen også har økt.

Selv om det er tendenser til press i arbeidsmarkedet, er nedgangen i arbeidsledighet fordelt på yrker relativt jevnt fordelt. Det betyr at det ikke er tydelige tendenser til at enkelte yrkesgrupper har mer press enn andre, relativt til en slags normalsituasjon.

Det er ventet sysselsetningsveksten vil fortsette fremover, særlig i de arbeidsintensive tjenestene. SSB anslår en timeverksvekst på 2,3 prosent og en sysselsetningsvekst på 1,6 prosent i 2022. Norges Bank venter en noe sterkere vekst i personsysselsettingen. De siste tallene fra nasjonalregnskapet tyder på at sysselsetningsveksten i inneværende år kan bli enda høyere.

Sysselsatte og utførte timeverk

Sesongjustert

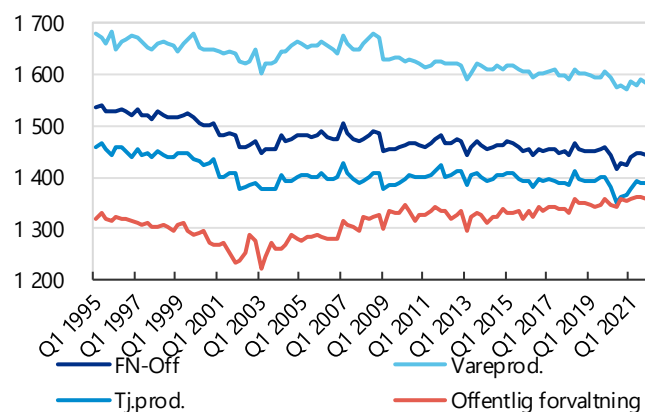
Kilde: Statistisk sentralbyrå, KNR / Refinitiv Datastream /NHO

Arbeidstilbudet har tatt seg opp

Arbeidsstyrken har vokst i de fleste kvartaler siden pandemien startet. Arbeidskraftundersøkelsen for fjerde kvartal viser at det er flere i arbeidsstyrken nå enn i 2019. Samtidig har befolkningsveksten vært moderat. Det innebærer at yrkesprosenten har tatt seg opp, og den er nå høyere enn forut for pandemien.

Samtidig ser det ut til at virksomhetene har beholdt en del arbeidskraft gjennom pandemien. Selv om etterspørselen etter arbeidskraft har økt, var timeverkene i fjerde kvartal i fjor 0,7 prosent høyere og personsysselsettingen 1,5 prosent høyere enn i fjerde kvartal 2019. I gjennomsnitt jobber dermed hver sysselsatt færre timer enn før pandemien i private vareproduserende næringer.

Timer per sysselsatt

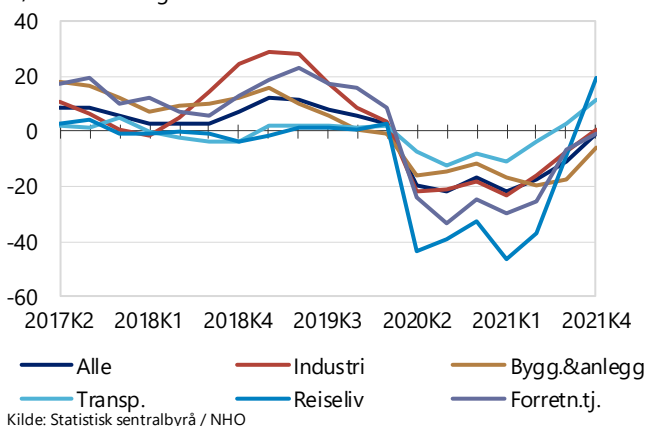
Kilde: SSB, KNR / Refinitiv Datastream /NHO

Pandemien har også vist at Norge er relativt avhengig av utenlandsk arbeidskraft. I næringer hvor innslaget av utenlandsk arbeidskraft er høyt, er også antall ledige stillinger særlig høyt. Statistikken for korttidsinnvandring for tredje og fjerde kvartal ty-

der på at innvandringen tok seg opp igjen når innreiserestriksjonene ble lempet.

Korttidsinnvandrere

Å/å. Pst. endring.

På mellomlang vil trolig innvandringen vil ta seg ytterligere opp. Arbeidsmarkedet virker noe strammere i Norge enn det europeiske arbeidsmarkedet både på kort og mellomlang sikt.

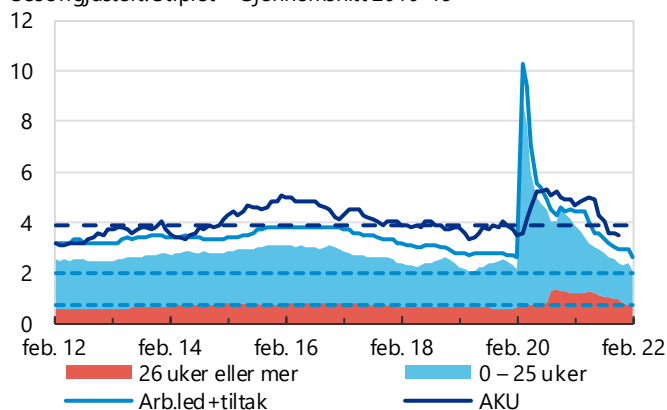
Lavere arbeidsledighet

Året 2020 ga historisk sterke utslag i antall registrerte arbeidsledige. Etter nedstengningen i mars ble den registrerte arbeidsledigheten på kort tid om lag firedoblet. Ved utgangen av mars var vel 300 000 registrert som helt ledige arbeidssøkere hos NAV, tilsvarende 10,6 prosent av arbeidsstyrken. Ikke på noe tidspunkt i etterkrigstiden har ledighetsraten vært høyere.

En stor andel av de registrerte arbeidsledige var permitterte. Aktiviteten har dermed relativt raskt kunnet gjenopptas i perioder med reduserte smittevern-tiltak. Dette har medført at den registrerte arbeidsledigheten har gått relativt raskt ned, også i fjor. Den registrerte arbeidsledigheten var i februar sesongjustert 2,1 prosent av arbeidsstyrken. Også arbeidsledigheten inklusive personer på tiltak har gått ned, *jf. figur*. Ved utgangen av februar var til sammen 73 000 personer helt arbeidsledige eller på tiltak hos NAV.

Arbeidsledige, pst. av arbeidsstyrken

Sesongjustert. Stiplet = Gjennomsnitt 2010-19

Økningen i aktiviteten og færre permitterte fremover vil trolig holde arbeidsledigheten nede. SSB anslår at AKU-arbeidsledigheten vil avta fra 4,6 prosent i fjor til 3,7 prosent i 2022. AKU-arbeidsledigheten kan komme ned mot 2012-nivå, dvs. forut for kostnadskuttene i petroleumsnæringen i 2013 og 2014. Registrert arbeidsledighet vil vende tilbake til nivå med det historiske gjennomsnittet de siste 20 årene og holde seg på om lag 2 prosent ut prognoseperioden.

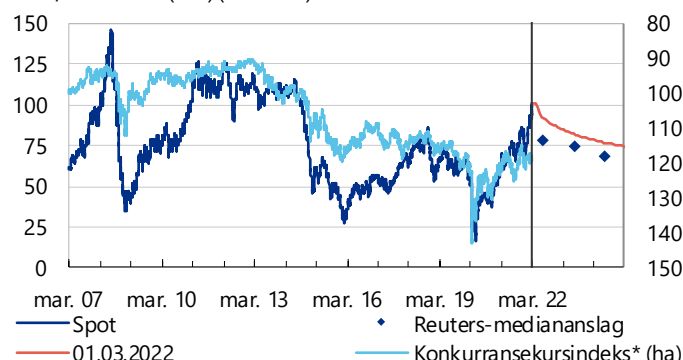
4 Produktivitet, valuta og bytteforhold

Utsikter for kronkursen

Etter flere år med svekkelse ble kronkursen, målt ved konkurransekursindeksen (KKI), styrket med nærmere 5 prosent i 2021. Kronen har dermed fulgt etter økningen i oljeprisen. Det er usikkert hvordan kronkursen vil utvikle seg i 2022, og prognosene spriker noe om videre retning på kronens utvikling. Kronen har frem til 1. mars styrket seg med 1,3 prosent mot årsgjennomsnittet 2021.

Oljepris og kronkurs

USD/fat. Indeks (h.a.) (invertert)

Kilde: Refinitiv Datastream / ICE London / NHO

Produktivitetsvekst og bytteforhold

Frontfagsmodellen hviler blant annet på erkjennelsen av at lønnsdannelsen på lengre sikt har avgjørende betydning for nivået på arbeidsledigheten. Mens reallønnsutviklingen først og fremst er knyttet til pris- og produktivitetsutviklingen internasjonalt, bestemmer lønnsdannelsen til hvilket nivå på arbeidsledigheten en slik balanse oppnås. Frontfagsmodellen bidrar til at en slik balanse oppnås til lav ledighet i Norge. Erfaringene fra Norge og andre land tilsier at høy nominell lønnsvekst uten bakgrunn i tilsvarende pris- og produktivitetsvekst i all hovedsak slår ut i høyere inflasjon og økt arbeidsledighet på lengre sikt, og ikke i høyere reallønnsvekst.

Produktiviteten i industrien, målt ved bruttoprodukt (verdiskaping) per timeverk, steg med 1,9 prosent i 2021 etter et fall på 0,2 i 2020. Prisene på industriens bruttoprodukt steg med 0,4 prosent. I perioden 2011-2020 var den gjennomsnittlige årlige produktivitetsveksten i industrien på 1,1 prosent, 0,6 prosentpoeng lavere enn hos handelspartnerne.

Bytteforholdet² for tradisjonelle varer (varer utenom olje og gass) ble bedret med 4 prosent i 2021. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg eksportprisene i fjor med 13,1 prosent, mens importprisene steg med 5,5 prosent. SSB anslår at dette bytteforhold vil bedres med om lag 2½ prosent i 2022.

5 Konkurranssevne og lønnsutvikling

En tilstrekkelig størrelse på konkurranseutsatt sektor er nødvendig for en balansert økonomisk utvikling. Konkurranssevnen må støtte opp under dette slik at bedrifter finner det attraktivt å drive virksomhet i Norge. Et lands konkurransevne uttrykker evnen til å opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien over tid, samtidig som en har full og effektiv ressursutnyttelse og en akseptabel inntektsfordeling.

Det må skilles mellom konkurransevnen for enkelt næringer og for Norge som helhet. Konkurranssevnen for en næring beror på næringens lønnsomhet og dens evne til å avlønne innsatsfaktorene. En lønnsom næring må både kunne hevde seg i konkurranse med utenlandske bedrifter på produktmarkedene, og med andre norske næringer i faktormarkedene, herunder arbeidsmarkedet. En økonomi i

vekst og med en høy omstillingsgrad vil være kjenetegnet av ulik utvikling i konkurransevnen for de enkelte næringene.

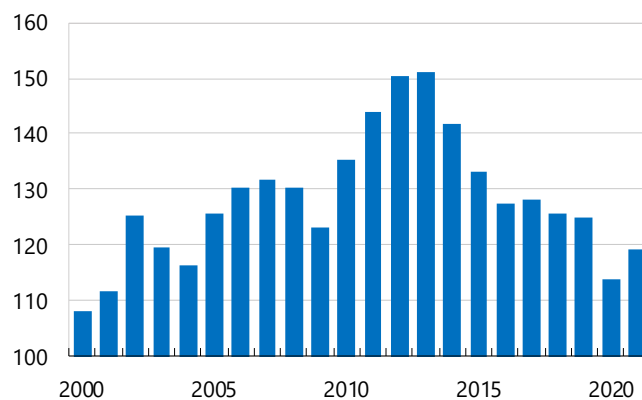
Norges konkurransevne avhenger blant annet av utviklingen i produktivitet, lønnskostnader, producentpriser og valutakurser relativt til våre handelspartnere.

Svekket konkurransevne

Den kostnadmessige konkurransevnen til norsk industri ble svekket med 5,5 prosent i fjor, hovedsakelig fordi den handelsveide kronkursen ble styrket. Timelønnskostnadsveksten i Norge var 0,4 prosentpoeng høyere enn anslått hos våre handelspartnere. Forskjellen i timelønnskostnadsnivå mellom Norge og industrien hos handelspartnere i EU falt til 14 prosent i 2020, *jf. figur*, som er det laveste siden 2001. I 2021 økte forskjellen til 19 prosent. Nivåforskjeller avhenger av hvilke land som inngår i sammenlikningen, og Storbritannia er nå ute av beregningen. At timelønnskostnadene er høyere i norsk industri enn i industrien hos våre handelspartnere, reflekterer norsk økonomis høye produktivitet og inntektsnivå.

Lønnskostnader per timeverk i industrien

Norges handelspartnere i EU = 100, felles valuta

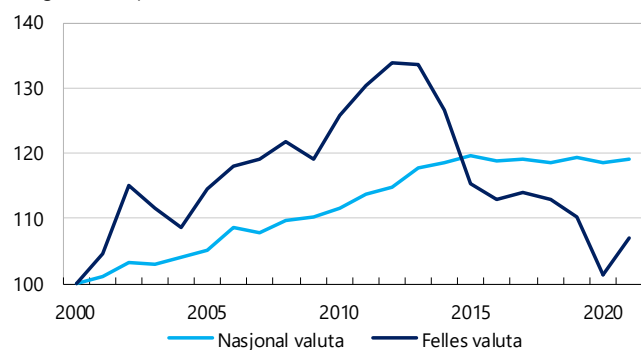
Kronens betydning for forbedringen i konkurransevnen er tydelig når vi ser på veksten i lønnskostnadene per timeverk målt i nasjonal og felles valuta, *jf. figur*. Lønnskostnadsveksten var i fjor 0,4 prosentpoeng høyere enn det foreløpige tall hos våre handelspartnere viser. Her inngår alle handelspartnere, også de utenfor EU. Den handelsveide kronkursen³ ble i tillegg styrket med nærmere 5 prosent i 2021, og bidro til å reversere noe av senere års konkurransevneforbedring.

² Forholdet mellom eksportpris og importpris.

³ Den handelsveide kronkursindeksen, KKI/TWI.

Timelønnskostnader i industrien

Norge/handelspartnerne, indeks 2000 = 100

Kilde: TBU, feb. 2022 / NHO

For å få til omstilling og skape et godt grunnlag for fremtidig næringsvirksomhet og arbeidsplasser i Norge, er det viktig å ivareta en god konkurransevne. Lønnsvekst betyr permanent økning i bedriftenes kostnadsnivå. Medvinden fra svakere krone ble snudd til motvind i 2021. SSBs og Norges Banks prognoser spriker noe om videre retning på kronens utvikling.

OECD anslår at veksten i lønnskostnader per sysselsatt hos våre handelspartnere⁴ vil avta fra 3,8 prosent i 2021 til 3,5 prosent i 2022, mens lønnskostnadsveksten i OECD-området er anslått til 3,3 prosent.

Uendret lønnsomhet i industrien samlet

Når fordelingen av verdiskapingen mellom eiere og arbeidstakere er stabil, indikerer det at også lønnsnivået og konkurransekraften er stabil. Etter finanskrisen økte kostnadene til lønn og det ble mindre igjen til eierne. Stabil fordeling er imidlertid ikke en tilstrekkelig betingelse for å sikre at avkastningen på kapitalen er slik at eierne vil investere og videreutvikle bedriftene i Norge.

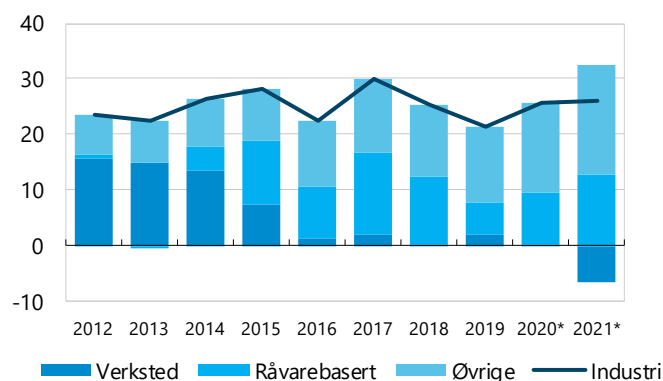
Industriens driftsresultat var på nærmere 26 mrd. kroner i 2021 ifølge foreløpige nasjonalregnskaps-tall, på nivå med året før, *jf. figur*. Det er relativt store forskjeller mellom de ulike næringsgruppene. Råvarebasert industri der bl.a. produksjon av metaller og kjemiske råvarer inngår, hadde stor etterspørsel og prisvekst på produktene. Til tross for økte priser på innsatsfaktorene bedret driftsresultat seg sammenlignet med 2020. I øvrige industrinæringer inngår bl.a. næringsmidler, møbler og trevarer. Også her ble driftsresultatet bedret samlet sett. Som følge av høyere vekst i innsatspriser enn produsentpriser ble imidlertid næringsmiddelindustriens driftsresultat tilnærmet uendret fra 2020 til 2021. I

⁴ Slik de inngår i TBUs rapport (NOU 2021:5), v4, Tabell 4.4

trevare- og trelastindustrien var prisveksten høy, og dette ga bedret lønnsomhet. I verkstedsindustrien, som omfatter produksjon av metallvarer, maskiner og utstyr, elektriske produkter i tillegg til bygging av skip og oljeplattformer/moduler samt reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr, er det foreløpig beregnet et negativt driftsresultat i 2021 på godt over 6 mrd. kroner.

Driftsresultat i industrien

Mrd. kroner

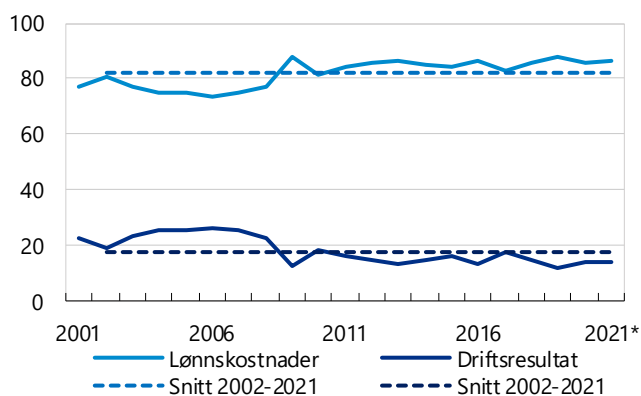

Kilde: SSB/NHO

På grunnlag av foreløpig nasjonalregnskap fra SSB er lønnskostnadene som andel av verdiskapingen⁵ i industrien samlet beregnet til 86 prosent i 2021, *jf. figur*. Med unntak av 2019 har denne andelen ligget relativt stabilt rundt 85 prosent de siste ti årene. Driftsresultatet er ofte gjenstand for store revisjoner når endelig årsregnskap foreligger. Frontfagsmodellen sikrer at fordelingen av verdiskapingen er rimelig stabil over tid.

Lønnskostnader og driftsresultat i industrien

Andel av netto faktorinntekt

Kilde: SSB/TBU/NHO

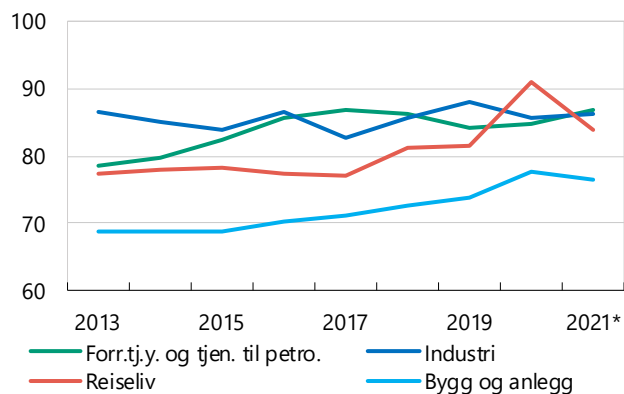
Nå ligger lønnsandelen 4 prosentpoeng over gjennomsnittet de siste tjue årene, og driftsresultatet tilsvarende under.

⁵ Målt ved netto faktorinntekt og ikke korrigert for selvstendige

Lønnskostnadsandelen av faktorinntekten varierer mellom næringer, blant annet som følge av ulik kapitalintensitet. I flere næringsområder utenfor industrien har det vært en tendens til økende lønnskostnadsandel for flere næringsgrupper de siste årene, som i bygg og anlegg. Negativt driftsresultat for tjenester tilknyttet petroleumsvirksomhet som også inkluderer oljeboring trekker opp lønnskostnadsandelen i teknisk og forretningsmessig tjenesteyting. Lønnskostnadsandelen er foreløpig beregnet til 84 prosent i reiseliv i 2021, fortsatt høyere enn i 2019, *jf. figur*.

Lønnskostnader

I prosent av netto faktorinntekt

Kilde: SSB/NHO * Foreløpige tall

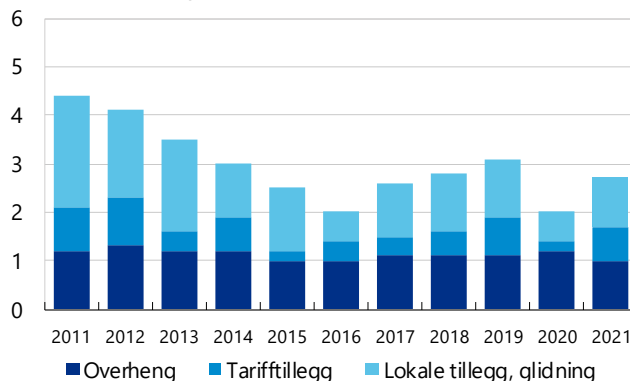
Lønnsvekst i 2021 som forventet i industrien

Frontfagets økonomiske ramme ble av NHO, i forståelse med LO, anslått å gi en årslønnsvekst i industrien samlet i NHO-området på 2,7 prosent i 2021. Årslønnsveksten for industrien samlet i NHO-området er av TBU foreløpig beregnet til 3 prosent. Lønnsveksten i følgefagene varierer. Årslønnsveksten i 2022 er anslått til 4³/₄ prosent i varehandel, 4 prosent i finanstjenester, 2,8 prosent i staten og beregnet til 2,7 prosent i kommunene.

TBU har foreløpig beregnet årslønnsveksten for industriarbeidere til 2³/₄ prosent i 2021, *jf. figur*. Av dette bidro overhengen⁶ fra året før med 1,0 prosentpoeng, tariff tilleggene med 0,7 prosentpoeng og lønnsglidningen er foreløpig beregnet til 1,0 prosentpoeng. For industriarbeidere trakk økte utbetalinger av bonus og uregelmessige tillegg opp lønnsveksten med henholdsvis 0,1 og 0,1 prosentpoeng.

⁶ Lønnsoverhendet beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av ett år ligger over gjennomsnittsnivået for året. Det forteller

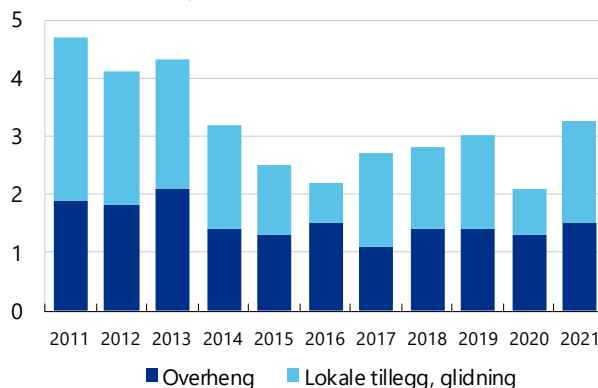
Årslønnsvekst industriarbeidere i NHO-området, prosent

Kilde: TBU febr. 2022/NHO

For industrifunksjonærer er årslønnsveksten foreløpig beregnet til 3¹/₄ prosent i fjor, hvorav 1,5 prosentpoeng var overheng fra året før, *jf. figur*. For industrifunksjonærene trakk økte utbetalinger av bonus og uregelmessige tillegg opp lønnsveksten med henholdsvis 0,2 og 0,2 prosentpoeng.

Årslønnsvekst industrifunksjonærer i NHO-området, prosent

Kilde: TBU febr. 2022/NHO

Lønnsglidningen for arbeidere og funksjonærer i industrien har dermed vært tilnærmet likt det som ble lagt til grunn under forhandlingene i mellomoppgjøret 2021. Overhendet inn i 2022 er foreløpig beregnet til 1 prosent for industriarbeidere og 1¹/₄ prosent for industrifunksjonærer. For industrien i NHO-området samlet er overhendet til 2022 foreløpig beregnet til 1¹/₄ prosent.

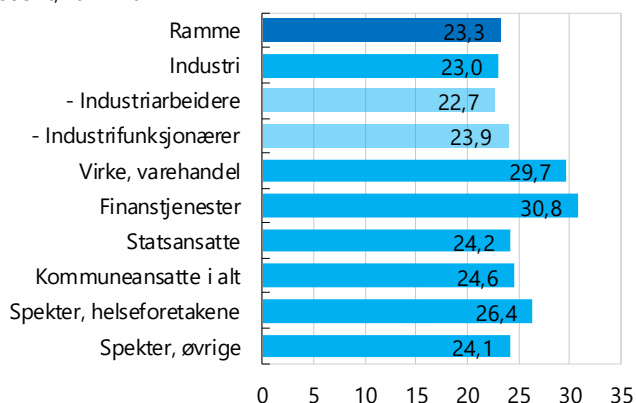
Den akkumulerte årslønnsveksten i de ulike forhandlingsområdene har i perioden etter Holden III-utvalgets utredning i 2013 vært relativt lik for brede grupper. Lønnsveksten i industrien i NHO-området har ligget tett på den rammen som ble anslått av

dermed hvor stor lønnsveksten fra ett år til det neste blir dersom det ikke gis nye lønnstillegg eller foregår strukturendringer det andre året.

NHO, i forståelse med LO. Dette tilsier at rammen har vært troverdig, samtidig som andre forhandlingsområder ikke har blitt hengende etter.

Akkumulert årslønnsvekst

Prosent, 2014-2021

Kilde: TBU febr. 2022

Lønnsveksten for ledere var i fjor høst høyere enn blant alle lønnstakere. Veksten i gjennomsnittslønn eksklusive opsjons- og naturalytelser fra november 2020 til november 2021 var 4,9 prosent for administrerende direktører i privat sektor, 5,8 prosent i industrien og 4,7 prosent for toppledere og administrerende direktører i offentlig forvaltning. Lønnsveksten for alle heltidsansatte lønnstakere var 4,4 prosent i samme periode. Gjennomsnittlig årlig vekst fra 2016 til 2021 var 3,3 prosent for administrerende direktører i privat sektor og også for toppledere og administrerende direktører i offentlig forvaltning. For ledere i industrien var årlig vekst 3,0 prosent. For heltidsansatte lønnstakere under ett steg lønnen med 3,1 prosent i gjennomsnitt per år i samme periode.

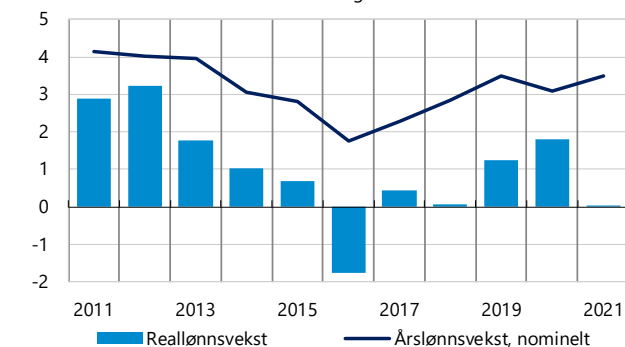
Grunnlaget for forbedret kjøpekraft må skapes

Konsumprisene økte med 3,5 prosent i 2021, 0,7 prosentpoeng høyere enn lagt til grunn av TBU i mars. Det var særlig høyere strømpriser enn anslått som bidro til dette. Årslønnsveksten i hele økonomien ble 3,5 prosent i 2021, ifølge SSBs nasjonalregnskap, og reallønnen var dermed uendret.

Årslønnsvekst i hele økonomien og

reallønnsvekst

Prosentvis endring fra året før

Kilde: SSB/TBU/NHO

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, TBU, har anslått konsumprisveksten til 2,6 prosent for 2022. Usikkerheten for anslaget er spesielt knyttet til utviklingen i kronekursen og energiprisene, men også til hvilken grad flaskehalsene i produksjonen av varer og tjenester som gjorde seg gjeldende internasjonalt i 2021, også vil prege 2022. Utvalget vil legge fram et nytt anslag for prisveksten 10. mars.

6 Endringer i tariffavtalene

I hovedoppgjør blir samtlige av våre tariffavtaler sagt opp til revisjon. Det betyr at det kan forhandles om både store og prinsipielle saker som kan ha betydning for alle, til mer bransjespesifikke og tekniske løsninger.

Det mest sannsynlige er at vi i år får et forbundsvist oppgjør. Hver landsforening vil fremme krav om endringer i tariffavtalene for å styrke medlemsbedriftens evne til å forbedre produktiviteten og ta ned enhetskostnadene knyttet til sin produksjon.

I NHO-fellesskapet er vi enige om at følgende forhold er av særskilt stor betydning:

Arbeidstid

Arbeidstiden er en sentral faktor for bedriftenes produktivitet og lønnsomhet.

Arbeidstiden defineres i dagens lov- og tariffavtaler som arbeidstid per dag og per uke. NHO vil avvise ethvert krav om reduksjon av den daglige og ukentlige arbeidstid.

I forhold til bedriftenes konkurransevne er antall arbeidede timer per år like viktig som reguleringen av arbeidstiden per dag og per uke. Alminnelige, generelle rettigheter til fri fra arbeidet, som for eksempel ytterligere permisjonsrettigheter, generell rett til fri ved etterutdanning, ferie eller seniordager, har samme kostnad som redusert dag- eller ukearbeidstid. Slike reguleringer er det det verken behov eller rom for.

Det samme gjelder krav som indirekte har betydning for antall produktive timer i et årsverk og det er behov for å finne reguleringer og arbeidstidsordninger som gjør at mest mulig av arbeidstiden kan benyttes til produktivt arbeid.

Med en stadig mer åpen økonomi med økt internasjonal konkurranse både i hjemme- og utemarkedene, må det legges til rette for at bedriftene kan

drifte på en kostnadseffektiv måte. Det er av stor betydning at leverandører av tjenester, har stor grad av fleksibilitet i organiseringen av arbeidet for å kunne møte kundenes behov på en måte. Generelt bør dagens strenge regler for plassering av arbeidstiden løses opp.

Minstelønn og garantibestemmelser

Kombinasjonen mellom sentrale og lokale lønnstillegg er hovedmodellen for norsk lønnsdannelse. Modellen ivaretar både samordning av den nasjonale lønnsdannelsen og sikrer en lønnsutvikling basert på den enkelte bedrifts økonomiske situasjon.

Modellen må gjelde tilsvarende for minstelønnsattene i de enkelte tariffavtaler. Det er ingen automatikk i at minstelønnsattene skal følge den alminnelige lønnsutvikling, verken generelt eller for bransjen. Minstelønnsattene er etablert for å sikre at de svakeste bedriftene betaler en minimum timelønn. Hver bransje må derfor uavhengig av andre bransjer forhandle om hvilken økning av minstelønnsattene de svakeste bedriftene i bransjen kan tåle, samtidig som et akseptabelt minstenivå opprettholdes.

En rekke tariffavtaler, både minstelønn- og normal lønnsavtaler, har garantiordninger i tillegg til lønnsattene. Disse ordningene innebærer en lønnsvekst løst fra forhandlinger basert på bedriftene og den enkelte bransjes økonomiske situasjon.

Dagens garantiordninger ligger på et så høyt nivå at ytterligere heving av garantinivået må være utelukket. Det må ikke gjøres endringer i garantiordninger som medfører økte direkte eller indirekte forpliktelser. Målet på sikt må være å avskaffe garantiordningene. Fremforhandlede minstelønnsattene bør være tilstrekkelig kollektiv sikring av et minste inntektsnivå innen den enkelte bransje.

I fronfagsforhandlingene må det tas hensyn til at endring eller innføring av gjennomgående rettigheter kan representere en helt annen kostnad i andre næringer enn hva som er tilfelle for industrien.

Innleie fra bemanningsforetak

Faste ansettelse er hovedregelen i norsk arbeidsliv. Et nødvendig supplement for å sikre fleksibilitet og konkurransekraft er å kunne benytte innleie ved midlertidige behov.

Lovverket er strammet vesentlig inn de senere årene og det er dokumentert at disse innstramningene har medført en reduksjon i bruken av innleid arbeidskraft. Etter NHOs oppfatning er det ikke behov for

ytterligere innstramninger og det må derfor ikke tariffestest ytterligere begrensninger for inn-/utleie av arbeidskraft.

7 Pensjon

Dagens pensjonsløsning består av tre elementer; folketrygden i bunn, tjenestepensjon som må oppfylle minstenivå (OTP) og, for de arbeidstakere som arbeider i bedrift med tariffavtale, AFP.

Fra 1.1.2022 er kravene til obligatorisk tjenestepensjon endret. Pensjonssparing skal nå skje fra første krone, og minimums sparesats skal fortsatt være 2 prosent. Det er også gitt nye regler for hvem som må opptas i pensjonsordningen. Det er en overgangsperiode frem til 30. juni 2022 med å tilpasse bedriftens ordning til det nye regelverket.

Økte utgifter til pensjon påvirker bedriftens konkurransevne og slike kostnader må også tas i betraktning ved vurderingen av en bedrifts lønnsnivå. Det gjelder særlig for arbeidsintensive virksomheter.

Eventuelle pensjonsrettigheter ut over det som følger av folketrygden, dagens OTP og AFP må fortsatt være basert på bedriftens egne vurderinger av behov og evne til å tilby slike ytelser

Partene har siden oppgjøret 2018 arbeidet med mulige løsningsalternativer for en reformert AFP-ordning. Partene har med bistand fra Arbeids- og sosialdepartementet gjennomført en grundig utredning som trekker opp rammen for hvordan en mulig reformert AFP-ordning kan innrettes. LO og NHO er imidlertid ikke enige i hvordan finansiering og risikoregulering av ny ordning skal løses.

NHO ønsker en reformert AFP-ordning, men dette forutsetter at partene er enige om sentrale spørsmål som økonomi og risikoregulering.

NHO kan ikke akseptere at forhandlingsretten i mellomoppgjøret utvides slik at LO innvilges streikerett for AFP-ordningen i mellomoppgjøret 2023.

8 Avtalestruktur

NHOs tariffavtaler med arbeider- /operatørforbundene er, med få unntak, personellmessig avgrenset til ansatte tilknyttet produksjonen.

Disse avtalene er bransjespesifikke, og hver bedrift skal ha én arbeideravtale som dekker hele verdikjeden i produksjonen utført av fag- og ufaglærte arbeidere. Avtalene er detaljerte med hensyn til lønns- og arbeidsvilkår.

For funksjonærene er avtalene inndelt etter profesjon og/eller nivå i organisasjonen. Disse avtalene er like på tvers av bransjene, og reguleringen er rammepreget.

I de senere tariffoppgjørene har flere forbund utfordret grensen mellom operatører og funksjonærer, og krevd at flere kategorier ansatte skal omfattes av tariffavtalene. I tarifftermer kalles dette vertikalisering av tariffavtalene.

Det er hovedorganisasjonen som avgjør grensene mellom de ulike tariffavtalene. Endring av omfangsbestemmelser må ta hensyn til helheten i tariffsystemet. Grensene mellom tariffavtalene må derfor utvikles gjennom partssamarbeidet og ikke gjennom bruk av arbeidskamp.

Det er avgjørende at det opprettholdes et skille mellom arbeidstakere som avlønnes kollektivt og individuelt og at den detaljregulering som er vanlig i operatøravtalen ikke utvides til å omfatte nye kategorier av ansatte.

9 Gjennomføring av lønnsoppgjøret

Årets oppgjør er et hovedoppgjør, hvor alle NHOs tariffavtaler skal reforhandles. God konkurransevne er en nødvendig betingelse for å opprettholde og videreutvikle norsk næringsliv og arbeidsplasser. Lønnsoppgjøret må være med på å styrke konkurransevnenene til norske bedrifter.

Frontfagsmodellen skal ligge til grunn for lønnsdannelsen i Norge. Siden utfallet av de lokale forhandlingene ikke er avklart ved oppgjørets avslutning, må rammen for den samlede årslønnsveksten i industrien anslås. Rammen skal verken være gulv eller tak for lønnsveksten, men en økonomisk norm som andre forhandlingsområder skal forholde seg til.

På åtte av ti bedrifter skal det, i tillegg til eventuelle sentrale lønnstillegg, forhandles om lokale tillegg. På denne måten får vi til lønnsutvikling som er tilpasset den enkelte bedrifts økonomiske situasjon. For å bevare denne muligheten må det vises varsomhet med å avtale høye sentrale tillegg.

Lokale forhandlinger

For overenskomster som hjemler rett til lokale forhandlinger, skal slike forhandlinger gjennomføres med grunnlag i de fire kriterier; bedriftens økonomi, produktivitet, konkurransevne og framtidsutsikter.

De lokale parter har et felles ansvar for at resultatet av de lokale forhandlingene bidrar til å sikre og utvikle bedriftens konkurransevne. Det bør legges vekt på tiltak som kan bidra til at den totale produktiviteten forbedres. De lokale forhandlingene skal ikke påbegynnes før resultatet av forhandlingene om revisjon av den sentrale tariffavtalen bedriften er bundet av er vedtatt.

Ledere og funksjonærer

Lønnsutviklingen for ledere må, på samme måte som for øvrige grupper, skje med utgangspunkt i de fire kriterier. Innenfor rammen av kriteriene må virksomhetene prioritere slik at de er konkurransedyktige også overfor grupper av medarbeidere hvor etterspørsel eller spesialkompetanse er mer fremtredende enn hos øvrige grupper.

NHO vil understreke signaleffekten av at ledere og funksjonærer faktisk får en lønnsutvikling i tråd med bedriftenes øvrige ansatte.